

In het spoor van de Nassaus
Onderwijsprogramma Groep 5/6

Handleiding leerkracht

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leerdoelen en thema's	4
Rol leerkracht en begeleiders	5
Programma	6
Bijlage: Instructie PowerPoint voorbereidende les	8

Inleiding

Stedelijk Museum Breda heeft voor groep 5 en 6 het educatieprogramma *In het spoor van de Nassaus* ontwikkeld. Met dit programma rond de tentoonstelling *De Nassaus van Breda – Kasteel, stad en land* ontmoeten de leerlingen verschillende bewoners van Breda uit de tijd dat de adellijke familie Nassau in deze stad leefde. Tijdens deze ontmoetingen maken de leerlingen kennis met het leven aan het hof en in de stad. Dit komt tot leven door middel van objecten, kunstwerken, vragen en opdrachten, die ook in relatie gebracht worden met het eigen leven van de leerlingen.

Het programma

Het educatieprogramma bestaat uit een voorbereidende les die in de klas gegeven wordt door de eigen leerkracht en een bezoek aan de tentoonstelling *De Nassaus van Breda – Kasteel, stad en land* onder begeleiding van een museumdocent.

Tijdsinvestering

Duur voorbereidende les: ca. 30-45 minuten.

Duur museumbezoek: 75 minuten.

Docentenhandleiding

Deze handleiding is bedoeld voor leerkrachten en begeleiders van scholen die deelnemen aan het educatieprogramma *In het spoor van de Nassaus*

In deze handleiding staat:

- een overzicht van de leerdoelen van het educatieprogramma;
- wat er van de leerkracht wordt verwacht;
- wat er van begeleidende ouders/verzorgers wordt verwacht tijdens het museumbezoek;
- uitleg over de voorbereidende les in de klas en het museumbezoek.

Leerdoelen en thema's

De leerlingen:

- maken kennis met Stedelijk Museum Breda en de collectie;
- maken kennis met het leven van de Nassaus aan het hof en het leven in de stad Breda;
- leren over gebruiken en gewoontes van toen (ca. 1400-1700);
- leren over de geschiedenis van Breda. Ze krijgen inzicht in de identiteit van de stad en waardering voor het culturele erfgoed;
- ontdekken sporen van het verleden in hun eigen leven;
- leren kritisch te kijken naar en geven betekenis aan kunst en erfgoed door te reflecteren.

Ook sluit het programma aan op de volgende kerndoelen:

De leerlingen:

- leren informatie te achterhalen uit informatieve en instructieve teksten (kerndoel 4);
- leren gebruik te maken van historische bronnen, en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren (kerndoel 51);
- leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen in de Nederlandse geschiedenis en kunnen die aan de hand van voorbeelden verbinden met de wereldgeschiedenis (kerndoel 53);
- verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed (kerndoel 56).

Tot slot liggen de culturele vermogens van de doorlopende leerlijn erfgoed, van de Culturele Ladekast, aan de basis van dit programma. Reflectief, receptief en analyserend vermogen komen aan bod.

Thema's

Het leven in kasteel en stad in de tijd dat de Nassaus van Breda in het kasteel woonden. Hierbij komen onder andere de volgende onderwerpen aan bod: religie, beroepen, onderwijs, manieren en gebruiken, geestelijken, adel, burgers en soldaten.

Tijdvakken en Canon

Met deze thema's sluit het programma aan bij de tijdvakken 'Monniken en ridders' en 'Steden en Staten'. De personen Willem van Oranje en Erasmus komen voorbij in het programma en zijn opgenomen in de Canon van de Nederland.

Rol leerkracht en begeleiders

Rol van de leerkracht

De leerkracht bereidt het museumbezoek voor door te zorgen voor het vervoer naar het museum en het regelen van extra begeleiders. De hoeveelheid begeleiders is afhankelijk van de grootte van de klas: groepjes bestaan uit maximaal vier leerlingen en elk groepje heeft bij voorkeur ten minste één begeleider.

De leerkracht verzorgt de voorbereidende les op school. Het museumbezoek krijgt hierdoor meer diepgang voor de leerlingen.

Daarnaast ondersteunen de leerkrachten de museumdocent tijdens het bezoek. In het museum vragen we de leerlingen om rekening te houden met de andere bezoekers, rustig te lopen, de objecten in de tentoonstelling niet aan te raken en de muren en de meubels te gebruiken als ondergrond bij het schrijven. Dit wordt in het museum genoemd, maar kan al van tevoren in de klas worden besproken.

Rol van begeleidende ouders/verzorgers tijdens museumbezoek

Het is prettig als de ouders/verzorgers die de klas vergezellen tijdens het museumbezoek zich verdelen over de verschillende groepjes. Indien nodig kunnen zij de kinderen stimuleren om zelf de antwoorden te vinden. Daarnaast kunnen begeleiders de leerlingen helpen de museumregels niet te vergeten.

Programma

Vorbereidende les in de klas

Duur voorbereidende les: ca. 30-45 minuten.

Het doel van de voorbereidende les in de klas is de leerlingen alvast kennis laten maken met de Nassaus van Breda. Dit wordt gedaan door middel van een inleiding via een korte PowerPoint-presentatie. Daarnaast maken de leerlingen aan de hand van een kleuropdracht kennis met een aantal bewoners uit de tijd van Nassaus.

Benodigdheden voorbereidende les:

- digibord
- PowerPoint *De Nassaus van Breda*
- kleurplaten *Ontmoet de bewoners*:
  - o Ontmoet Maria!
  - o Ontmoet Govaert!
  - o Ontmoet Barbara!
  - o Ontmoet de schilder!
  - o Ontmoet Mencia!
- kleurmateriaal: kleurpoten, stiften, verf, papier, etc.

PowerPoint

De PowerPoint bestaat uit verschillende dia's die je als leerkracht ondersteunen om aan de leerlingen te vertellen wie de Nassaus van Breda zijn en welke sporen van de Nassaus ze nog steeds in Breda kunnen tegenkomen.

In de bijlage vind je een instructie voor het gebruik van de PowerPoint tijdens de voorbereidende les.

Kleuropdracht 'Ontmoet de bewoners'

Ter voorbereiding op het museumbezoek maken de leerlingen met een kleuropdracht alvast kennis met een aantal bewoners uit de tijd van Nassaus. Voor deze opdracht verdeel je de klas in groepjes van vier leerlingen. Het is de bedoeling dat dit dezelfde groepjes zijn als tijdens de activiteit in het museum.

Elk groepje van vier leerlingen krijgt vijf verschillende kleurplaten van *Ontmoet de bewoners* met de volgende karakters: bierbouwster Maria, de schilder zonder naam, zuster Barbara van Nassau, gravin Mencia de Mendoza en hovenier Govaert van Houte.

De karakters op de kleurplaten komen uit het programma dat de leerlingen in het museum gaan doen. Op de achterkant van de kleurplaten staat het profiel van het karakter. Op de voorkant staat een tekening van het karakter die de leerlingen naar wens kunnen inkleuren, schilderen of op een ander manier kleur mogen geven.

De groepjes mogen hun ingekleurde kleurplaten meenemen naar het museum. Ze hebben de kleurplaten namelijk nodig tijdens een van de opdrachten in het museum. Laat de kinderen hun naam of groepsnummer op de kleurplaat schrijven, zodat ze in het museum makkelijk hun kleurplaat kunnen terugvinden.

Museumbezoek

Duur museumbezoek:

- Ontvangst en garderobe: 10 minuten
- Inleiding en uitleg museumdocent: 10 minuten
- Activiteiten in groepjes in de tentoonstelling: 40 minuten
- Gezamenlijke afsluiting: 15 minuten

Totale duur museumbezoek: 75 minuten.

Ontvangst en inleiding

Bij aankomst in het museum worden de leerlingen ontvangen door een museumdocent.

Na een korte inleiding neemt de museumdocent de klas mee naar de tentoonstelling *De Nassaus van Breda – Kasteel, stad en land*.

Activiteiten in groepjes

In de tentoonstelling gaan de leerlingen in groepjes van maximaal vier leerlingen zelfstandig aan de slag. Dit zijn dezelfde groepjes als in de klas bij de kleuropdracht *Ontmoet de bewoners*. Elk groepje volgt een eigen route door de tentoonstelling. De routes staan samen met de vragen en opdrachten beschreven op een werkblad. Tijdens de route ontmoet elk groepje drie verschillende bewoners uit de tijd van de Nassaus van Breda. De route bestaat uit vier stops. Bij een van de stops krijgen de leerlingen de gelegenheid om hun ingekleurde karakter in te scannen en tot leven te laten komen op de projectie in de tentoonstelling. De activiteit bij elke stop duurt ongeveer acht minuten. De museumdocent geeft door middel van het rinkelen van een belletje aan wanneer het tijd is om naar de volgende stop te gaan.

Gezamenlijke afsluiting

Het museumbezoek wordt afgerond met een gezamenlijke quiz. De quizvragen zijn gelinkt aan wat de leerlingen hebben kunnen ontdekken in het museum. Omdat de groepjes verschillende routes hebben gevolgd, zal elk groepje antwoorden weten op andere quizvragen.

Nadat iedereen een antwoord heeft gegeven, mag het groepje dat het antwoord weet de rest van de klas vertellen wat het juiste antwoord op de vraag is en waarom. Elk goed antwoord levert een cijfer op. Door de kennis van de verschillende groepjes te combineren, kunnen de leerlingen cijfers verzamelen waarmee ze tot een code kunnen komen. Met de juiste code kunnen ze een schatkist met een cijferslot openen.

Bijlage: Instructie PowerPoint voorbereidende les

In deze instructie lees je hoe je de dia's van de PowerPoint *De Nassaus van Breda* kunt gebruiken om de leerlingen kennis te laten maken met de Nassaus van Breda.

Dia 1

Beeld: Logo Stedelijk Museum Breda

Vertel de leerlingen dat jullie binnenkort met de klas naar Stedelijk Museum Breda gaan om de tentoonstelling *De Nassaus van Breda* te bezoeken. Vertel dat de leerlingen daar gaan ontdekken hoe het leven van de bewoners van Breda eruitzag in de tijd dat de Nassaus in Breda leefden.

Hebben de leerlingen ooit weleens gehoord van de Nassaus? Wat weten ze ervan?

Dia 2

Beeld: foto van de familieleden van het huidige koningshuis.

Vraag de leerlingen wie dit zijn. Vertel dat de koning (en zijn gezin) familie zijn van de Nassaus van Breda.

Dia 3

Beeld: foto van fragment Baroniemonument in Park Valkenberg.

Vertel dat graaf Engelbrecht I van Nassau vanuit Duitsland (Dillenburg) naar Nederland kwam toen hij trouwde met de dochter van de heer van Breda. Dit was Johanna van Polanen. Dankzij hun huwelijk kwamen de Nassaus in Breda te wonen. Interessant detail is dat Johanna pas 11 jaar oud was toen ze trouwde met Engelbrecht. Engelbrecht was toen 33 jaar oud. Doordat hij trouwde met de schatrijke Johanna, kreeg Engelbrecht veel geld en landgoederen. Johanna was 18 jaar oud toen ze haar eerste kind kreeg. Samen met Engelbrecht kreeg ze zes kinderen.

Dia 4

Beeld: portretten verschillende Nassaus

De familie Nassau in Breda groeide. Ze hebben honderden jaren in het Kasteel van Breda gewoond. Een van de bekendste bewoners was Willem van Oranje-Nassau. Je kent hem misschien van het Nederlandse volkslied, het Wilhelmus, dat bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden van Nederland gezongen wordt.

Dia 5

Beeld: foto's van verschillende plekken in Breda die er zijn dankzij de Nassaus.

Deze locaties zijn er dankzij de Nassaus:

- Kasteel Breda
- Park Valkenberg
- Grote Kerk
- Spanjaardsgat
- Mastbos

Welke locaties herkennen de leerlingen?

Dia 6

Beeld: foto's van schoolnamen en straatnamen die vernoemd zijn naar de Nassaus.

De sporen van de Nassaus zijn niet alleen te vinden in gebouwen en parken. Ook middelbare scholen en straatnamen zijn vernoemd naar de Nassaus.

Voorbeelden middelbare scholen: De Nassau, Graaf Engelbrecht, Mencia de Mendoza Lyceum (vrouw van Hendrik III van Nassau).

Voorbeelden straatnamen: Baronielaan, Johanna van Polanentoren, Landsheerstraat, Oranje-Nassaplein, Nassaustraat, Graaf Hendrik III laan, Graaf Engelbrechtlaan, Willem van Oranjelaan, Johanna van Polanenkade.

Vraag de leerlingen of zij nog meer voorbeelden kunnen noemen.

Dia 7

Beeld: afbeelding De Nassaus van Breda.

Leg de leerlingen uit dat ze alvast kennis kunnen maken met een aantal bewoners uit de tijd van de Nassaus van Breda. Leg de kleuropdracht uit.